



Evaluatie programma's schoolvak Chinees

RAPPORTAGE ENQUETES: DOCENTEN EN LEERLINGEN



Evaluatie programma's schoolvak Chinees

Rapportage enquêtes:
docenten en leerlingen

December 2023



een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Verantwoording



2023 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteur:

Bert Slof

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: www.slo.nl

E-mail: info@slo.nl

AN

1.8055.870

Inhoudsopgave

1. Aanleiding en evaluatievragen	7
2. Methode	8
3. Docent- en leerlingperspectief	9
3.1 Achtergrondinformatie	9
Docenten en programma's	9
Leerlingen	9
3.2 Programma's vwo-elementair en vwo-lang	10
3.2.1 Relevantie examenprogramma	10
3.2.2 Haalbaarheid/uitvoerbaarheid in de lespraktijk	14
3.2.3 Synthese	16
3.3 Experimenteel programma havo	17
3.3.1 Relevantie examenprogramma	17
3.3.2 Haalbaarheid/uitvoerbaarheid in de lespraktijk	21
3.3.3 Synthese	22
3.4 Aanvullende opmerkingen	23
3.5 Voorwaarden voor de vertaling naar de onderwijspraktijk	24
Bijlage 1. Algemene informatie docenten	25
Bijlage 2. Algemene informatie leerlingen	28

Samenvatting

In deze rapportage evalueren we de ervaringen van 23 docenten en 445 leerlingen (20 scholen) met de uitvoering van het schoolvak Chinees in het vwo en als experimenteel traject in het havo. In het vwo kan Chinees vanaf de onderbouw worden aangeboden (variant lang) of als verkorte variant alleen in de bovenbouw (variant elementair). In het havo is Chinees als experiment op twee scholen aangeboden. Leraren hebben daarbij gebruikgemaakt van het programma vwo-elementair.

Door middel van digitale enquêtes hebben we informatie verzameld over de relevantie van de examenprogramma's en hun haalbaarheid in de lespraktijk. De opbrengsten van de enquêtes worden ingezet bij de actualisatie van de examenprogramma's moderne vreemde talen, waaronder Chinees.

De variant lang wordt in het vwo het vaakst aangeboden, als profielvak en in het vrije deel. De lestijd varieert sterk tussen de verschillende varianten en leerjaren. Docenten verschillen van mening over de invoering van Chinees in het havo: twaalf docenten vinden dit een goed idee, vijf juist niet en zes weten het niet.

Bij alle varianten nemen de taalvaardigheden lezen, spreken en luisteren een prominente plaats in en vaak hebben ze een vergelijkbare weging in het programma van toetsing en afsluiting (PTA). Dit sluit aan bij de redenen om het schoolvak te kiezen: het lezen van karakters, het voeren van eenvoudige gesprekken en het belang van het vak voor later. De meerwaarde voor leerlingen zit vooral in het begrip voor andere culturen (vwo-leerlingen) en in de baankansen (havoleerlingen). Docenten vinden vooral belangrijk dat leerlingen meer over zichzelf en de eigen cultuur leren. Zowel vwo- als havoleerlingen vinden het een uitdagend maar toch ook wel makkelijk vak (bijvoorbeeld de grammatica) en verschillen in hun oordeel over de tijdsinvestering. Voor vwo-leerlingen ligt dit lager dan bij andere schoolvakken en bij de havisten is dit soms lager, maar soms ook hoger. Dit terwijl vwo-leerlingen veelal hogere rapportcijfers hebben.

Docenten hebben verschillende voorkeuren voor de ideale verhouding tussen taal en cultuur: havo (58 procent taal, 42 procent cultuur), vwo-lang (65 procent taal, 35 procent cultuur), vwo-elementair (45 procent taal, 55 procent cultuur). Volgens de leerlingen (havo en vwo) moet 50-75 procent aan taal en

26-50 procent aan cultuur besteed worden. Docenten havo en vwo vinden dat het handmatig leren schrijven van karakters van toegevoegde waarde is ten opzichte van het digitaal leren schrijven met gebruik van pinyin. De ideale verhouding tussen digitaal en handmatig schrijven verschilt onder docenten: havo (38 procent digitaal, 62 procent handmatig), vwo elementair (19 procent digitaal, 81 procent handmatig) en vwo-lang (40 procent digitaal, 60 procent handmatig). Leerlingen prefereren over het algemeen digitaal schrijven. Over de gewenste hoeveelheid te kennen karakters lopen de meningen uiteen.

Zowel de docenten als de leerlingen havo en vwo willen meer aandacht voor de Chinese cultuur en het oefenen met luisteren en spreken. Volgens hen is hier ruimte voor als er minder nadruk wordt gelegd op het handmatig leren schrijven van de karakters.

De meerderheid van de docenten en leerlingen vindt dat het aandeel taalvaardigheid groter moet zijn dan het aandeel cultuur. Toch mag er wel meer aandacht voor de Chinese cultuur komen.

Kijkend naar de haalbaarheid/uitvoerbaarheid, dan zien we in het havo en het vwo dat de lespraktijk een weerspiegeling is van hoe de onderdelen gewogen worden in het PTA. Er is in de lespraktijk ruimte voor de taalvaardigheden spreken, lezen en luisteren. De docenten besteden af en toe aandacht aan het onderwerp karakters als cultuurhistorisch fenomeen. Het aandeel van taalvaardigheid in de lespraktijk is 75 procent voor het havo en 68 procent voor het vwo (docenten). Deze percentages verschillen van de eerder geschetste percentage met betrekking tot de ideale verhoudingen in het conceptexamenprogramma.

Volgens de leerlingen is in de lessen tussen de 76-100 procent aandacht voor taalvaardigheid en tussen de 0-25 procent voor cultuur. Dit komt overeen met de door hen geschetste ideale verhoudingen. Volgens de docenten (havo en vwo) hebben leerlingen na de lessen nog 30-60 minuten per schoolweek te investeren in huiswerk en leren. Dit beeld komt overeen met het beeld van de leerlingen: ze besteden 0-30 minuten (per type activiteit) aan activiteiten als huiswerk, schrijven van karakters, lezen van karakters en oefenen van de uitspraak. Hierbij de kanttekening dat leerlingen niet iedere schoolweek aandacht besteden aan alle vier genoemde activiteiten.

Bovenstaande schetst een globaal beeld van de aard, relevantie en haalbaarheid van de programma's voor het schoolvak Chinees. Er zijn te weinig gegevens verzameld om uitspraken te doen over de implementatievoorwaarden. Het is daarom aan te bevelen om meer zicht te krijgen op professionalisering,

faciliteiten en ondersteuning. Gezien de, soms grote, verschillen tussen zowel de docenten als de leerlingen, is het ook wenselijk om meer zicht te krijgen op waarom ze bepaalde voorkeuren hebben. Denk bijvoorbeeld aan het wel of niet invoeren van het havo-elementair programma, de relevantie van het handmatig schrijven van karakters en de rol van de Chinese cultuur. Denk ook aan het verschil tussen variant lang en variant elementair. Is vwo-lang meer van hetzelfde, of biedt dit programma juist verbreding of verdieping, zoals meer aandacht voor de Chinese cultuur, de Chinese literatuur, of het handmatig leren schrijven?

1. Aanleiding en evaluatievragen

SLO werkt aan de actualisatie van de examenprogramma's Chinees vwo en ontwikkelt daarnaast nieuwe conceptexamenprogramma's voor havo: voor elke onderwijssoort een variant vanaf de onderbouw vwo en havo en een voor de verkorte variant alleen in de bovenbouw (de zogenaamde variant elementair). Chinees is sinds 2015 een officieel schoolvak in het vwo. Havo-examenprogramma's Chinees bestaan nog niet; twee scholen experimenteren met een havoprogramma binnen de regeling Regelluwe scholen. Voor de actualisatie en de ontwikkeling van de examenprogramma's Chinees willen we graag weten wat de ervaringen van de docenten en de leerlingen zijn.

In deze rapportage beantwoorden we onderstaande evaluatievragen:

1. In hoeverre vinden docenten en leerlingen dat de huidige vwo-programma's:
 - a) relevante inhoud bevatten?
 - b) haalbaar zijn in de onderwijspraktijk?

2. In hoeverre vinden docenten en leerlingen dat het experimenteel havoprogramma naar verwachting:
 - a) relevante inhoud bevat?
 - b) haalbaar is in de onderwijspraktijk?

3. Welke voorwaarden schetsen docenten voor het vertalen van de programma's naar de onderwijspraktijk?

2. Methode

Docenten en leerlingen vulden in mei-juni 2023 een online enquête in. De vragenlijst voor docenten bestond uit drie onderdelen: 1. algemene informatie over de docenten en de programma's, 2. informatie over de vwo-programma's en 3. informatie over het experimentele havoprogramma. Bij de programmaonderdelen vroegen we naar de inhoudelijke relevantie en de haalbaarheid in de lespraktijk. De vragenlijst voor leerlingen bestond uit drie onderdelen: 1. algemene informatie over de leerlingen en de programma's, 2. relevantie van de inhoud en 3. uitvoering in de lespraktijk. In totaal gaven 23 docenten en 445 leerlingen hun mening over de programma's. De gegevens zijn anoniem verwerkt en gerapporteerd. Dit doen we door de kernbevindingen op een beschrijvende wijze per evaluatievraag weer te geven. We vergelijken de programma's en de perspectieven van docenten en leerlingen. Meer gegevens over de achtergrond van docenten en leerlingen zijn in de bijlagen te vinden. Waar de inzichten uit de enquêtes te weinig informatie bieden voor het beantwoorden van de evaluatievragen, of aanvullende vragen oproepen, doen we suggesties voor vervolgonderzoek (zie samenvatting).

3. Docent- en leerlingperspectief

3.1 Achtergrondinformatie

Docenten en programma's

Vanuit twintig verschillende scholen hebben 23 docenten de enquête ingevuld. Het overgrote deel heeft een eerstegraads bevoegdheid Chinees en zes (n = 8) of zelfs tien (n = 9) jaar ervaring met het schoolvak. Dit vooral in de onder- en bovenbouw van het vwo. Twee docenten verzorgen ook onderwijs in de boven- en onderbouw van het havo. De vwo-lang variant wordt het vaakst aangeboden. Verschillende scholen bieden beide vwo-varianten (n= 3) of alleen de lange variant (n= 3) aan. De vwo-lange variant heeft meer aandacht voor taalvaardigheid, cultuur en literatuur dan de variant elementair. Dit is te verklaren door het verschil in de beschikbare lestijd. Chinees wordt aangeboden als profielvak en in het vrije deel (n = 14). Twee docenten geven aan dat hun school meedoet aan het havo-experiment. Docenten zijn verdeeld over de vraag of het schoolvak Chinees ingevoerd moet worden in het havo: twaalf docenten vinden dit een goed plan, vijf juist niet en zes docenten weten het niet. De gemiddelde lestijd in de bovenbouw varieert sterk tussen de varianten en leerjaren (zie tabel 1).

Tabel 1. Gemiddelde lestijd (minuten) per schoolweek (docenten): havo en vwo.

	havo 4	havo 5	vwo 4	vwo 5	vwo 6
Elementair	n.v.t.	n.v.t.	120 (min 90, max 135)	120 (min 90, max 135)	102 (min 90, max 135)
Lang	140 (min 100, max 180)	157 (min 135, max 240)	132 (min 60, max 180)	131 (min 90, max 180)	130 (min 90, max 160)

Leerlingen

Vanuit twintig verschillende scholen hebben 445 leerlingen de enquête ingevuld. Het overgrote deel zit in het vwo (n = 423) en heeft les in klas 2 (n = 121), 3 (n = 117) of 5 (n = 99). Dit beeld komt overeen met het aantal jaren dat de leerlingen aangeven het schoolvak Chinees te volgen. Voor het vwo is dit één (n= 119), twee (n= 82) of vier (n= 76) jaar en voor het havo is dit vier jaar (n= 12). Het havorapportcijfer ligt rond de 6 of hoger voor 67 procent van de leerlingen. In het vwo ligt dit percentage rond de 92. Ook behalen vwo-leerlingen hogere cijfers (> 8,0). Van de havisten (n = 22) volgt 78 procent het schoolvak Chinees als examenvak, in het vwo is dit 68 procent.

3.2 Programma's vwo-elementair en vwo-lang

3.2.1 Relevantie examenprogramma

Docent

Als we docenten vragen naar de relevantie van de taalvaardigheden, dan zien we vijftien voorkeuren. Spreken, luisteren en lezen staan centraal en het schrijven van karakters wordt minder relevant gevonden (zie tabel 2).

Tabel 2. Voorkeur taalvaardigheidsonderdelen vwo-programma's (docenten).

<i>Voorkeur rangorde</i>	<i>Aantal docenten (n=22)</i>
1. Spreken, luisteren, lezen, schrijven computer, schrijven hand	4
2. Spreken, lezen, luisteren, schrijven computer, schrijven hand	3
3. Spreken, luisteren, lezen, schrijven hand, schrijven computer	2
4. Lezen, spreken, luisteren, schrijven computer, schrijven hand	2
5. Luisteren, spreken, schrijven computer, lezen, schrijven hand	1
6. Schrijven hand, lezen, schrijven computer, luisteren, spreken	1
7. Lezen, luisteren, spreken, schrijven computer, schrijven hand	1
8. Luisteren, spreken, lezen, schrijven computer, schrijven hand	1
9. Lezen, luisteren, spreken, schrijven hand, schrijven computer	1
10. Spreken, luisteren, schrijven computer, lezen, schrijven hand	1
11. Spreken, lezen, schrijven hand, schrijven computer, luisteren	1
12. Spreken, lezen, schrijven computer, luisteren, schrijven hand	1
13. Spreken, schrijven computer, lezen, luisteren, schrijven hand	1
14. Spreken, lezen, luisteren, schrijven computer, schrijven hand	1
15. Luisteren, lezen, spreken, schrijven computer, schrijven hand	1

Dit beeld komt overeen met de reacties van docenten op de vraag naar de ideale verhouding tussen de onderdelen in het examenprogramma en in het PTA. De taalvaardigheden lezen, luisteren en spreken krijgen de voorkeur. Daarnaast moet er ruimte zijn voor schrijfvaardigheid, cultuur en literatuur. Docenten vinden dat cultuur een prominentere plaats moet krijgen in het examenprogramma. De percentages voor de specifieke onderdelen zijn vergelijkbaar voor beide vwo-varianten en komen ook tot uitdrukking in het PTA (zie tabel 3). Deze gemiddelden geven een eerste indicatie, maar we zien ook verschillen tussen de docenten. Wat verder opvalt is dat er nog ruimte lijkt te zijn in de examenprogramma's voor verbreding of verdieping: de som van het ideale percentage ligt momenteel onder de 100 procent.

Tabel 3. Ideale verhouding vwo: examenprogramma en toetsing (docenten).

Inhoud	Programma (percentage)				
	Elementair		Lang		
	Programma (n= 9)	Toetsing (n= 9)	Programma (n= 19)	Toetsing (n= 19)	
Leesvaardigheid	14%	14%	16%	16%	
Luistervaardigheid	15%	14%	15%	15%	
Spreekvaardigheid	21%	21%	20%	19%	
Schrijfvaardigheid (hand)	5%	5%	8%	6%	
Schrijfvaardigheid (computer)	8%	8%	10%	12%	
Cultuur	18%	18%	17%	15%	
Literatuur	6%	9%	9%	11%	
	87%	89%	95%	94%	

De ideale verhouding tussen taalvaardigheid en cultuur voor vwo-elementair (n = 13) ligt bij 45 procent voor taal en 55 procent voor cultuur. Voor vwo-lang is dit 65 procent voor taal en 35 procent voor cultuur (n = 20). De vwo-lange variant heeft meer aandacht voor taalvaardigheid. De ideale verhouding tussen handmatig en digitaal schrijven is gemiddeld 23 procent handmatig en 77 procent digitaal. Voor vwo-lang (n = 19) is 40 procent handmatig en 60 procent digitaal. De vwo-lange variant heeft meer aandacht voor het handmatig schrijven van de karakters. Deze gemiddelden geven een eerste indicatie, maar we zien ook grote verschillen tussen de docenten.

Volgens docenten willen leerlingen het schoolvak vooral volgen om meer te leren over a) zichzelf en de eigen cultuur, b) het voeren/verstaan van eenvoudige gesprekken en c) het lezen van karakters (zie tabel 4). Docenten staan digitale hulpmiddelen toe en vinden handmatig leren schrijven een toevoeging op het digitaal leren schrijven van karakters via pinyin. Ze zijn minder enthousiast over het digitaal toetsen van het gebruik van de karakters.

Verschillen tussen de variant lang en de variant elementair hebben we niet bevraagd.

Tabel 4. Reactie stellingen vwo (docenten).

<i>Onderwerp</i>	<i>Antwoordopties (aantal docenten)</i>			
	<i>Oneens</i>	<i>Beetje oneens</i>	<i>Eens</i>	<i>Heel erg eens</i>
Leerlingen volgen het vak vanwege ...				
Chinese cultuur	2	13	14	3
zichzelf en eigen cultuur	0	1	8	10
Leerlingen willen ...				
karakters leren lezen	0	3	9	10
karakters gebruiken bij het schrijven van teksten	1	10	10	1
gesprekken voeren	0	0	7	15
eenvoudige gesprekken verstaan	0	0	7	15
handmatig schrijven voegt weinig toe	7	7	5	3
taaltoetsen karakters (pinyin)	9	8	4	0
digitale hulpmiddelen toestaan	2	4	11	5

Leerlingen (vwo)

Als we vwo-leerlingen vragen naar wat ze belangrijk vinden, dan noemt het merendeel a) karakters lezen, b) karakters schrijven en c) spreken (zie tabel 5). Leerlingen ervaren het schoolvak als uitdagend en vinden vooral de Chinese cultuur erg interessant. Leerlingen zien de meerwaarde voor later, omdat ze meer begrip opbrengen voor andere culturen. Over de meerwaarde voor baankansen en het leren over zichzelf en de eigen cultuur, verschillen de leerlingen van mening.

Chinees kost minder tijd dan andere schoolvakken. Leerlingen raden medeleerlingen aan Chinees te kiezen. De Chinese grammatica is goed te doen en een tekst schrijven met pinyin is makkelijker dan handmatig schrijven. Dit geldt niet voor toetsing: 40 procent van de leerlingen vindt schrijven met pinyin niet makkelijker en 60 procent juist wel. Het merendeel van de leerlingen wil graag dat er meer aandacht wordt besteed aan de Chinese cultuur. Leren schrijven en spreken is ook interessant, maar de leerlingen verschillen hierover van mening.

Tabel 5. Reacties stellingen vwo (leerlingen).

	<i>Antwoordopties (aantal leerlingen)</i>
--	---

<i>Onderwerp</i>	<i>Oneens</i>	<i>Beetje oneens</i>	<i>Eens</i>	<i>Heel erg eens</i>
Ik wil graag karakters kunnen lezen.	8	22	175	207
Ik wil graag karakters kunnen schrijven.	15	67	236	94
Ik wil graag Chinees spreken.	9	33	167	203
Ik vind het vak handig voor later.	17	81	210	105
Het vak biedt mij meer baankansen.	36	130	180	63
Ik wil graag leren over mijzelf en eigen cultuur.	132	112	117	51
Ik wil graag begrip opbrengen voor andere culturen.	38	75	238	61
Ik vind tekst met pinyin schrijven makkelijker dan in karakters.	58	85	122	147
Ik vind een toets met pinyin makkelijker dan met karakters.	52	107	114	138
Ik wil graag meer over de Chinese cultuur in de lessen.	17	59	238	99
Ik wil graag meer tijd krijgen voor het schrijven van karakters.	26	118	188	81
Ik wil graag meer tijd krijgen voor het leren spreken.	35	128	181	70
Ik besteed meer voorbereidingstijd aan Chinees dan aan andere schoolvakken.	132	161	74	46
Ik vind het schoolvak Chinees uitdagend.	19	73	236	83
Ik vind de Chinese cultuur interessant.	6	25	207	174
Ik raad andere leerlingen aan Chinees te kiezen.	26	63	226	100
Ik vind de grammatica makkelijk.	27	68	182	136

Het ideale aandeel van taalvaardigheid in de lessen ligt volgens het merendeel (n = 242) van de vwo-leerlingen tussen de 50-75 procent. Volgens sommige leerlingen (n= 123) zou dit percentage hoger (76-100) mogen liggen en volgens anderen (n= 70) juist lager (0-50). Voor het ideale aandeel van cultuur in de lessen ligt dit percentage volgens het merendeel van de leerlingen (n = 250) tussen de 26-50 procent. Anderen (n = 118) zeggen dat dit percentage tussen

de 0-25 procent zou mogen liggen. De ideale hoeveelheid lestijd voor het leren schrijven en typen van karakters ligt volgens het merendeel van de leerlingen (n = 208) tussen de 26-50 procent. Anderen (n = 148) zien dat liever tussen de 0-25 procent. We hebben niet gevraagd naar het onderscheid tussen beide lesactiviteiten.

De hoeveelheid lestijd die volgens de leerlingen aan spreekvaardigheid zou moeten worden besteed, verschilt: 185 leerlingen zien liever 0-25 procent en 175 leerlingen zien liever 26-50 procent. Tot slot geeft 75 procent van de leerlingen aan 0-100 karakters uit hun hoofd te kunnen schrijven. Er is bij deze analyses geen onderscheid tussen vwo-elementair en vwo-lang gemaakt, omdat dit niet bevraagd is.

3.2.2 Haalbaarheid/uitvoerbaarheid in de lespraktijk

Docenten

Als we docenten vragen hoe ze het trainen van taalvaardigheid en culturele inhouden vertalen naar hun eigen lespraktijk, zien we verschillende meningen terugkomen. Het patroon is wel vergelijkbaar met de eerder geschetste ideale verhoudingen in het curriculum. Er is vooral aandacht voor de taalvaardigheden spreken, lezen en luisteren (zie tabel 6). De percentages voor het PTA en de lespraktijk komen ook redelijk met elkaar overeen, al zien we voor handmatig schrijven wel een verschil bij de vwo-variant lang. Daar lijkt in de lespraktijk meer aandacht voor schrijfvaardigheid met de hand te zijn (16 procent) dan je mag verwachten op basis van het PTA (9 procent).

Tabel 6. Percentages onderdelen vwo: onderwijsprogramma's en de lespraktijk (docenten).

<i>Inhoud</i>	<i>Variant Elementair</i>		<i>Variant Lang</i>	
	<i>Onderwijs- programma (n= 6)</i>	<i>Lespraktijk (n= 4)</i>	<i>Onderwijs- programma (n= 18)</i>	<i>Lespraktijk (n= 18)</i>
Leesvaardigheid	21%	16%	21%	21%
Luistervaardigheid	18%	16%	20%	11%
Spreekvaardigheid	19%	20%	20%	20%
Schrijfvaardigheid (hand)	10%	14%	9%	16%
Schrijfvaardigheid (computer)	11%	8%	11%	10%
Cultuur	12%	16%	9%	12%
Literatuur	9%	10%	10%	10%
	100%	100%	100%	100%

Als we wat specifieker kijken, dan zien we dat variant lang en elementair in het vwo verschillen in hoe aandacht aan de karakters wordt besteed in de lespraktijk. Het aantal karakters voor zowel handmatig schrijven als met de computer, en de verhouding hiertussen, verschilt (zie tabel 7). Bij vwo-lang worden meer karakters aangeboden en zijn meer karakters nodig om te kunnen slagen voor het eindexamen dan bij de variant elementair. Ook verschilt de verhouding tussen handmatig en digitaal schrijven. Voor vwo-elementair is het 27 procent handmatig en 73 procent digitaal. Voor vwo-lang is het 57 procent handmatig en 43 procent digitaal. In de variant lang is meer aandacht voor het handmatig schrijven van karakters. Deze gemiddelden geven een eerste indicatie, maar we zien ook grote verschillen tussen de docenten.

Tabel 7. Overzicht aandacht voor karakters vwo (docenten).

<i>Karakters</i>	<i>Variant Elementair (n = 8)</i>	<i>Variant Lang (n = 19)</i>
Aantal karakters schrijven hand nodig voor slagen eindexamen	124 (min 0, max 400)	304 (min 0, max 800)
Aantal karakters schrijven computer nodig voor slagen eindexamen	163 (min 0, max 400)	593 (min 0, max 1600)
Aantal karakter (lezen) nodig voor slagen eindexamen	322 (min 0, max 750)	700 (min 0, max 2000)
Verhouding karakter hand en computer in de lespraktijk	27% handmatig, 73% digitaal (min 0, max 60)	57% handmatig, 43% digitaal (min 20, max 90)

Verder zien we dat volgens het merendeel van de docenten (n = 12) leerlingen na lestijd gemiddeld 30-60 minuten per schoolweek besteden aan huiswerk/leren. Volgens andere docenten is dit 30 minuten meer (n = 4) of 30 minuten minder (n = 6). Ook zien we dat de verhouding tussen taalvaardigheid en cultuur 68:32 procent (n = 22) is in de lespraktijk: er is dus meer aandacht voor taal (68 procent) dan voor cultuur (32 procent). Dit gemiddelde geeft een eerste indicatie, maar we zien ook grote verschillen tussen de docenten. Tot slot zien we dat het merendeel van de docenten (n= 12) af en toe aandacht besteedt aan het onderwerp karakters als cultuurhistorisch fenomeen. Andere docenten doen dit vaak (n = 8) of juist niet (n = 1). Verschillen tussen de varianten zijn niet bevestigd.

Leerlingen (vwo)

Als we vwo-leerlingen vragen naar hun tijdbesteding aan Chinees na de lessen, dan zien we dat er tussen de 0-30 minuten besteed wordt aan a) huiswerk, b) schrijven van karakters, c) lezen van karakters en d) oefenen van de uitspraak

(zie tabel 8). Aan de voorbereiding voor een toets besteden ze meer tijd: het merendeel van de leerlingen besteedt hier 61-120 of zelfs meer dan 120 minuten aan.

Tabel 8. Werken aan Chinees (minuten) na de lessen vwo-programma's (leerlingen).

Onderwerp	Tijdsbesteding (aantal leerlingen)			
	0 - 30	31 - 60	61 - 120	> 120
Huiswerk	307	78	20	2
Leren van karakters	314	64	17	11
Schrijven van karakters	315	66	18	7
Lezen van karakters	359	33	11	22
Oefenen van de uitspraak	394	8	3	1
Vorbereiden toets	44	60	123	197

Volgens het merendeel van de vwo-leerlingen (n= 226) wordt in de lessen tussen de 76-100 procent aandacht besteed aan taalvaardigheid. Anderen geven aan dat dit tussen de 51-75 procent (n = 132) of juist onder de 50 procent ligt (n = 31). Voor cultuur is volgens het merendeel van de leerlingen (n = 264) minder aandacht tijdens de lessen, namelijk tussen 0-25 procent. Het merendeel van de leerlingen (n = 251) geeft aan dat tussen 0-25 procent van de lestijd aan schrijven besteed wordt. Volgens anderen (n= 109) mag het percentage juist wat hoger (26-50) liggen. Een vergelijkbaar beeld is te zien voor het onderdeel spreken: 250 leerlingen geven aan dat dit percentage tussen 0-25 procent van de lestijd mag liggen en volgens 102 leerlingen mag dit wel iets meer zijn (26-50 procent). We hebben geen onderscheid gemaakt tussen vwo-elementair en vwo-lang, omdat dit niet bevraagd is.

3.2.3 Synthese

Relevantie examenprogramma

De taalvaardigheden lezen, spreken en luisteren hebben een prominente plaats in de examenprogramma's en in de lespraktijk. De hoeveelheid tijd die besteed wordt aan de verschillende taalvaardigheden komt overeen met de weging in het PTA. Dit sluit ook aan bij de redenen om voor het schoolvak Chinees te kiezen. Leerlingen en docenten noemen het lezen van karakters en het voeren van eenvoudige gesprekken. Beiden noemen ook de meerwaarde van Chinees voor later, al lijken leerlingen hierbij vooral te denken aan het opbrengen van begrip voor andere culturen en docenten vooral aan het leren over zichzelf en de eigen cultuur. Leerlingen ervaren het schoolvak veelal als uitdagend, terwijl het geen grotere tijdsinvestering van hen vraagt in vergelijking met andere schoolvakken. Docenten verschillen van mening over de ideale verhouding tussen taalvaardigheid en cultuur voor vwo-elementair (45 procent taalvaardigheid en 55 procent cultuur) en vwo-lang (65 procent taalvaardigheid

en 35 procent cultuur). Volgens leerlingen zou tussen 50-75 procent van het lesprogramma op taalvaardigheid en tussen 26-50 procent op cultuur gericht moeten zijn. Ook zijn er verschillen tussen het digitaal en handmatig schrijven: vwo-elementair (19 procent digitaal en 81 procent handmatig) en vwo-lang (40 procent digitaal en 60 procent handmatig). Het ideale percentage van de lestijd die besteed zou moeten worden aan het leren schrijven en typen van karakters ligt volgens het merendeel van de leerlingen tussen 26-50 procent. Docenten vinden dat het handmatig leren schrijven van karakters van toegevoegde waarde is ten opzichte van het digitaal leren schrijven met gebruik van pinyin. Leerlingen vinden het digitaal schrijven van karakters makkelijker dan het handmatig schrijven. Dit geldt niet voor toetsing: 40 procent van de leerlingen vindt schrijven op de computer niet makkelijker en 60 procent juist wel. Docenten zijn veelal minder enthousiast over het digitaal toetsen van schrijfvaardigheid. Docenten en leerlingen willen graag meer aandacht voor de Chinese cultuur.

Haalbaarheid/uitvoerbaarheid in de lespraktijk

De lespraktijk weerspiegelt een vergelijkbare aandacht voor de verschillende onderdelen als bij de weging in het PTA. Ook in de lespraktijk is er vooral aandacht voor de taalvaardigheden spreken, lezen en luisteren. De docenten besteden af en toe aandacht aan karakters als cultuurhistorisch fenomeen. Volgens de docenten is de feitelijke verhouding tussen taalvaardigheid en cultuur in de lessen 68:32 procent. Leerlingen geven aan dat de feitelijke lestijd voor taalvaardigheid tussen 76-100 procent en voor cultuur tussen 0-25 procent ligt. Volgens de meeste docenten hebben de leerlingen na de lessen nog 30-60 minuten per schoolweek nodig voor huiswerk en leren. Leerlingen geven aan 0-30 minuten te besteden aan huiswerk, schrijven en lezen van karakters en oefenen van de uitspraak.

3.3 Experimenteel programma havo

3.3.1 Relevantie examenprogramma

Docenten

Bij de vraag aan docenten naar een rangorde op relevantie van de verschillende taalvaardigheden zien we tien keuzes terugkomen (zie tabel 9). Spreken, luisteren en lezen staan centraal, schrijven vinden ze minder belangrijk.

Tabel 9. Rangorde taalvaardigheden havoprogramma (docenten).

<i>Voorkeur rangorde</i>	<i>Aantal docenten (n = 23)</i>
1. Spreken, luisteren, lezen, schrijven computer, schrijven hand	9

2. Spreken, lezen, luisteren, schrijven computer, schrijven hand	3
3. Lezen, luisteren, spreken, schrijven computer, schrijven hand	2
4. Luisteren, spreken, lezen, schrijven computer, schrijven hand	2
5. Spreken, lezen, schrijven hand, schrijven computer, luisteren	2
6. Spreken, luisteren, schrijven computer, lezen, schrijven hand	1
7. Lezen, spreken, luisteren, schrijven computer, schrijven hand	1
8. Luisteren, spreken, schrijven computer, lezen, schrijven hand	1
9. Spreken, schrijven computer, lezen, luisteren, schrijven hand	1
10. Spreken, lezen, luisteren, schrijven computer, schrijven hand	1

Dit beeld komt overeen met de reactie van de docenten op de vraag naar de ideale verhouding tussen de onderdelen in het lesprogramma en in het PTA (zie tabel 10). Lezen, luisteren en spreken krijgen veelal de voorkeur. Daarnaast moet er ruimte zijn voor schrijfvaardigheid, cultuur en literatuur. Deze gemiddelden geven een eerste indicatie, maar we zien ook grote verschillen tussen de docenten.

Tabel 10. Ideale verhouding onderdelen havo; examenprogramma en toetsing (docenten).

<i>Onderwerp</i>	<i>Onderwijsprogramma (percentage) (n = 22)</i>	<i>Toetsing (percentage) (n = 22)</i>
Leesvaardigheid	17%	15%
Luistervaardigheid	15%	15%
Spreekvaardigheid	20%	24%
Schrijfvaardigheid (handmatig)	6%	5%
Schrijfvaardigheid (digitaal)	10%	10%
Cultuur	24%	23%
Literatuur	8%	8%
	100%	100%

Docenten (n = 23) vinden de ideale verhouding tussen taalvaardigheid en cultuur 58:42 procent. Er zou dus meer ruimte voor taalvaardigheid moeten zijn

dan voor cultuur. De ideale verhouding tussen handmatig en digitaal schrijven is 38:63 procent. De voorkeur gaat dus duidelijk uit naar digitaal schrijven. Deze gemiddelden geven een eerste indicatie, maar we zien ook grote verschillen tussen de docenten. Docenten geven aan dat leerlingen het vak vooral willen volgen om a) meer te leren over zichzelf en de Chinese cultuur en b) eenvoudige gesprekken in het Chinees te kunnen voeren c) karakters te kunnen lezen. Docenten staan digitale hulpmiddelen toe en zijn positief over de toegevoegde waarde van het handmatig tegenover digitaal schrijven van karakters. Meningingen zijn verdeeld over het digitaal toetsen van schrijfvaardigheid.

Tabel 11. Reacties stellingen Chinees havo (docenten).

<i>Onderwerp</i>	<i>Antwoordopties (aantal docenten)</i>			
	<i>Oneens</i>	<i>Beetje oneens</i>	<i>Eens</i>	<i>Heel erg eens</i>
<i>Leerlingen volgen het vak vanwege ...</i>				
Chinese cultuur	2	2	14	5
zichzelf en eigen cultuur	0	1	11	10
<i>Leerlingen willen ...</i>				
karakters leren lezen	0	5	12	6
karakters gebruiken bij het schrijven van teksten	3	12	6	2
gesprekken voeren	0	0	7	16
eenvoudige gesprekken verstaan	0	0	9	14
handmatig schrijven voegt weinig toe	6	10	4	3
taaltoetsen karakters (pinyin)	4	7	10	2
digitale hulpmiddelen toestaan	1	2	15	5

Leerlingen (havo)

De meeste havoleerlingen willen vooral a) karakters lezen, b) karakters schrijven en c) spreken. Leerlingen ervaren het schoolvak als uitdagend en vinden de Chinese cultuur interessant (zie tabel 12). De leerlingen vinden het vak nuttig vooral vanwege de kansen op baan. Over de meerwaarde voor het leren opbrengen van begrip voor andere culturen zijn de meningen verdeeld. Leerlingen zien de relevantie om over zichzelf en de eigen cultuur te leren niet in. Het schoolvak vergt in hun beleving soms een grotere (n = 8) en soms een kleinere (n = 13) tijdsinvestering in vergelijking met andere schoolvakken. Sommige leerlingen (n = 13) raden hun klasgenoten aan dit schoolvak te kiezen, terwijl anderen (n = 7) dit juist niet doen. De Chinese grammatica is voor het merendeel van de leerlingen goed te doen. Over de vraag of het

makkelijker is handmatig of digitaal karakters te schrijven in de les en tijdens een toets zijn de meningen sterk verdeeld. Het merendeel van de leerlingen wil meer aandacht besteden aan de Chinese cultuur, het schrijven van karakters en het lezen.

Tabel 12. Reacties havoprogramma (leerlingen).

<i>Onderwerp</i>	<i>Antwoordopties (aantal leerlingen)</i>			
	<i>Oneens</i>	<i>Beetje oneens</i>	<i>Eens</i>	<i>Heel erg eens</i>
Ik wil graag karakters kunnen lezen.	2	0	6	13
Ik wil graag karakters kunnen schrijven.	2	5	11	3
Ik wil graag Chinees spreken.	1	0	8	12
Ik vind het vak handig voor later.	1	2	11	7
Het vak biedt mij meer baankansen.	1	2	13	5
Ik wil graag leren over mijzelf en eigen cultuur.	11	4	4	2
Ik wil graag begrip opbrengen voor andere culturen.	4	5	8	4
Ik vind tekst in pinyin schrijven makkelijker dan in karakters.	5	5	5	6
Ik vind een toets in pinyin makkelijker dan in karakters.	4	8	3	6
Ik wil graag meer over Chinese cultuur in de lessen.	2	2	13	4
Ik wil graag meer tijd krijgen voor het schrijven van karakters.	1	4	9	7
Ik wil graag meer tijd krijgen voor het leren spreken.	2	4	9	5
Ik besteed meer voorbereidingstijd aan Chinees dan aan andere schoolvakken.	7	6	5	3
Ik vind het schoolvak Chinees uitdagend.	2	3	8	8
Ik vind de Chinese cultuur interessant.	1	2	8	10
Ik raad andere leerlingen aan Chinees te kiezen.	2	5	8	5
Ik vind de grammatica makkelijk.	2	1	16	2

De ideale verhouding tussen taalvaardigheid en cultuur in de lessen ligt volgens het merendeel van de havisten (n = 12) tussen de 50:50 en 75:25 procent. Volgens sommige leerlingen (n = 12) zou het percentage taalvaardigheid hoger (76-100) mogen liggen en volgens anderen (n= 70) juist lager (0-50). De meeste leerlingen vinden dat cultuur 0-50 procent van de lestijd zou moeten beslaan. Een klein deel van de leerlingen (n = 9) geeft aan dat dit percentage tussen 26-50 procent zou moeten liggen. De ideale verhouding tussen de lestijd die besteed wordt aan het handmatig schrijven van karakters en aan het digitaal schrijven met gebruik van pinyin ligt volgens het merendeel van de leerlingen (n = 14) tussen 26:74 en 50:50 procent. Een vergelijkbaar beeld zien we voor spreekvaardigheid: elf leerlingen geven hun voorkeur aan een percentage tussen 26-50 procent. Anderen (n= 5) zien liever dat minder aandacht aan spreken besteed wordt. Het aantal karakters dat leerlingen denken uit hun hoofd te kunnen schrijven verschilt sterk: 0-50 (n = 8), 51-100 (n = 6), 101-200 (n = 6), 301-500 (n = 1) en 501-1000 (n = 1).

3.3.2 Haalbaarheid/uitvoerbaarheid in de lespraktijk

Docenten

Docenten verschillen in hoe ze de onderdelen vertalen naar het onderwijsprogramma en dit uitvoeren in hun lessen (zie tabel 13). Het patroon is vergelijkbaar met de eerder geschetste ideale verhoudingen voor het examenprogramma. In de lespraktijk is er vooral aandacht voor spreken, lezen en luisteren. Daarna komen cultuur en schrijven aan bod. Het valt op dat de som van de percentages hoger is dan 100 procent.

Tabel 13. Invulling havolesprogramma (docenten).

<i>Inhoud</i>	<i>Lestijd (percentage) (n= 4)</i>
Leesvaardigheid	17%
Luistervaardigheid	13%
Spreekvaardigheid	22%
Schrijfvaardigheid (hand)	17%
Schrijfvaardigheid (computer)	10%
Cultuur	10%
Literatuur	19%
	108%

Als we wat specifiek kijken, dan zie we dat er, gemiddeld genomen, 400 karakters nodig zijn om te kunnen slagen voor het eindexamen havo. Verder geven drie docenten aan dat leerlingen na de lestijd nog 30-60 minuten per schoolweek aan huiswerk en leren dienen te besteden. Bij andere docenten is

dit 30 minuten meer (n = 2) of juist 30 minuten minder (n = 3). Ook zien we dat de feitelijke verhouding tussen taalvaardigheden en cultuur in de lespraktijk 75:25 procent (n= 8) is. Deze gemiddelden geven een eerste indicatie, maar we zien ook grote verschillen tussen de docenten. Tot slot, geven zes docenten aan af en toe aandacht te besteden aan karakters als cultuurhistorisch fenomeen.

Leerlingen (havo)

De meeste havisten geven aan tussen de 0-30 minuten te besteden aan huiswerk, schrijven en lezen van karakters en het oefenen van de uitspraak (zie tabel 14). Aan de voorbereiding voor een toets wordt meer tijd besteed: het merendeel van de leerlingen investeert hierin 61-120 minuten of zelfs meer dan 120 minuten.

Tabel 14. Tijdbesteding na de lessen havo; programma/lespraktijk (leerlingen).

Onderwerp	Tijdsbesteding (minuten) naast de lessen			
	0 - 30	31 - 60	61 - 120	> 120
Huiswerk	17	4	0	0
Leren van karakters	14	1	3	3
Schrijven van karakters	14	5	0	2
Lezen van karakters	17	2	1	1
Oefenen van de uitspraak	20	0	0	1
Vorbereiden toets	5	1	4	11

Volgens het merendeel van de havisten (n= 16) wordt in de lessen tussen de 76-100 procent aandacht besteed aan taalvaardigheid. Anderen geven aan dat dit tussen de 51-75 procent (n = 3) of juist onder de 25 procent ligt (n= 1). Voor cultuur is volgens het merendeel van de leerlingen (n = 17) minder aandacht tijdens de lessen, namelijk tussen de 0-25 procent. Aan het onderdeel schrijven wordt volgens het merendeel van de leerlingen (n = 10) 26-50 procent van de lestijd besteed. Volgens anderen ligt dit tussen de 0-25 procent (n = 6) of juist tussen de 50-75 procent (n = 4). Voor het onderdeel spreken zien we een wisselend beeld: 0-25 procent (n = 9), 26-50 procent (n = 8) en 51-75 procent (n = 5).

3.3.3 Synthese

Relevantie examenprogramma

Lezen, spreken en luisteren nemen een prominente plaats in het experimenteel programma havo. De weging tussen de onderdelen komt, volgens de docenten, op een vergelijkbare wijze terug in het PTA. Dit sluit aan bij de redenen die docenten geven voor de keuze voor het schoolvak Chinees. Zowel leerlingen als

docenten noemen als belangrijke reden het lezen van karakters en het verstaan/voeren van eenvoudige gesprekken. Beiden benoemen ook de meerwaarde van het vak voor later, al lijken leerlingen hierbij vooral te denken aan hun baankansen en docenten vooral aan het leren over zichzelf en de eigen cultuur. Leerlingen ervaren het schoolvak als uitdagend. Ze zijn verdeeld over de gevraagde tijdsinvestering: sommige leerlingen vinden dat die hoger en anderen dat die juist lager ligt in vergelijking met andere schoolvakken.

Docenten vinden de ideale verhouding tussen taalvaardigheid en cultuur 58:42. Ze hebben dus een lichte voorkeur voor taalvaardigheid. Volgens leerlingen zou tussen de 50-75 procent van het onderwijsprogramma op taalvaardigheid gericht moeten zijn en tussen de 0-50 procent op cultuur. Leerlingen willen tussen de 26-50 procent besteden aan spreken.

De ideale verhouding tussen handmatig schrijven en schrijven met de computer ligt volgens de docenten rond de 38:62 procent. Volgens het merendeel van de leerlingen mag handmatig schrijven tussen 26-50 procent liggen. Docenten vinden dat het handmatig leren schrijven van karakters van toegevoegde waarde is ten opzichte van het gebruik van pinyin. Sommige leerlingen vinden digitaal schrijven makkelijker terwijl anderen dit juist moeilijker vinden dan het handmatig schrijven van karakters. Docenten zijn verdeeld over het digitaal toetsen. Zowel docenten als leerlingen zien graag dat er meer aandacht komt voor de Chinese cultuur.

Haalbaarheid/uitvoerbaarheid in de lespraktijk

De aandacht voor de verschillende programmaonderdelen in de lespraktijk weerspiegelt de weging in het PTA. In beide is er vooral aandacht voor spreken, lezen en luisteren. De docenten geven aan af en toe aandacht te besteden aan karakters als cultuurhistorisch fenomeen. Volgens de docenten is de feitelijke verhouding tussen taalvaardigheid en cultuur in de lessen 75:25 procent: er is dus meer aandacht voor taalvaardigheid. Leerlingen geven aan dat de feitelijke lestijd voor spreken, lezen en luisteren tussen de 76-100 procent voor cultuur tussen 0-25 procent voor schrijven tussen 26-50 procent ligt. Volgens de docenten hebben de leerlingen na de lessen nog 30-60 minuten per schoolweek nodig voor huiswerk en leren. Leerlingen zeggen 0-30 minuten te besteden aan huiswerk, het lezen en schrijven van karakters en het oefenen van de uitspraak.

3.4 Aanvullende opmerkingen

Docenten

Docenten geven een aantal suggesties voor de doorontwikkeling van de examenprogramma's Chinees.

Relevantie

- Houd de inhoud van het examenprogramma zo vaag mogelijk voor zover dit mag binnen de grenzen van het ERK (n = 1).

- Reduceer de aandacht voor het schrijven van karakters zodat er meer ruimte komt voor luisteren en spreken (n = 1) en cultuur (n = 1).
- Laat karakters in het havo digitaal in plaats van met de hand schrijven, leerlingen kunnen of willen de karakters niet uit hun hoofd leren (n = 2).
- Het schrijven van karakters verdient een plaats in het examenprogramma, maar handmatig schrijven hoeft niet in het programma voor toetsing en afsluiting opgenomen te worden (n = 1).

Haalbaarheid

- Wissel meer ervaringen en ideeën uit tussen docenten en scholen (n = 2).

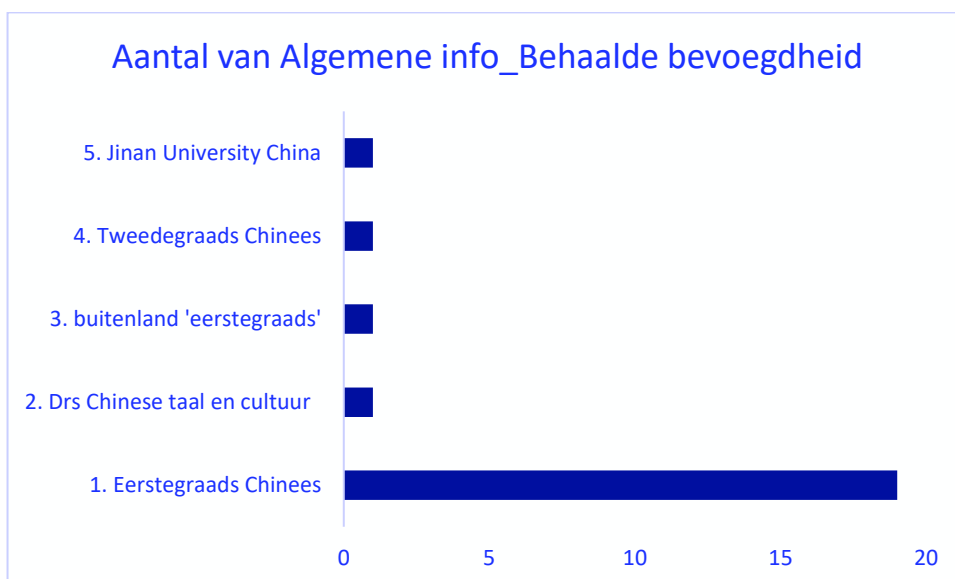
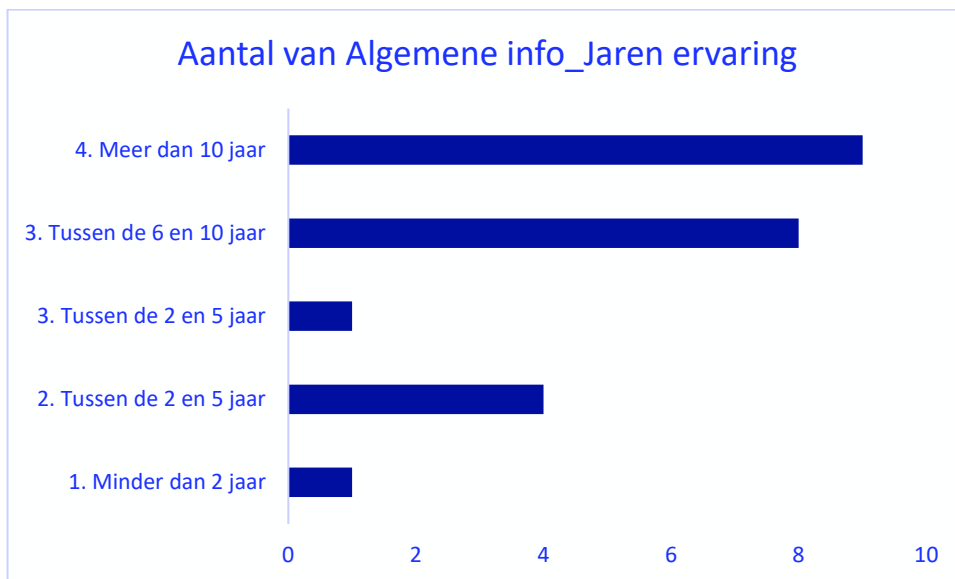
Leerlingen

Sommige havisten willen graag meer oefenen met schrijven (n = 2) en/of spreken (n = 2). Sommige vwo-leerlingen willen graag meer oefenen met schrijven, het herkennen van de karakters (n = 15) en spreken (n = 11). Daarnaast zien zowel de havo- als de vwo-leerlingen graag dat er meer ruimte komt voor de Chinese cultuur (n = 17).

3.5 Voorwaarden voor de vertaling naar de onderwijspraktijk

De meeste docenten hebben een eerstegraads lesbevoegdheid Chinees en minimaal zes jaar leservaring. Twee docenten hebben behoefte aan het uitwisselen van ervaringen en ideeën. Op basis van de verzamelde gegevens is het lastig in te schatten of deze professionaliseringswens enkel de lespraktijk betreft of ook het vertalen van examenprogramma's naar onderwijsprogramma's. Dit, en het gebrek aan aanvullende informatie, maakt het lastig om uitspraken te doen over bevorderende en belemmerende implementatievoorwaarden. Het is daarom aan te bevelen om hier meer zicht op te krijgen. Bij eerdere evaluaties is bijvoorbeeld meer gekeken naar factoren als deskundigheid, faciliteiten en ondersteuning. Wellicht dat hier in de toekomst nog aandacht aan besteed kan worden.

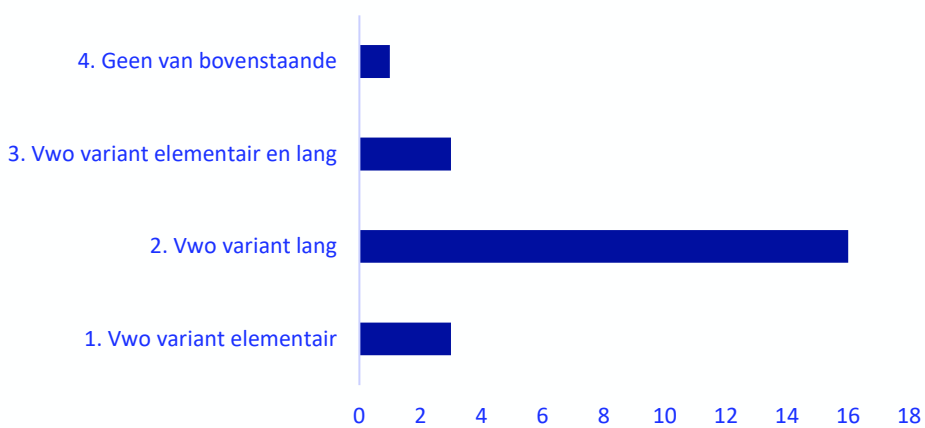
Bijlage 1. Algemene informatie docenten



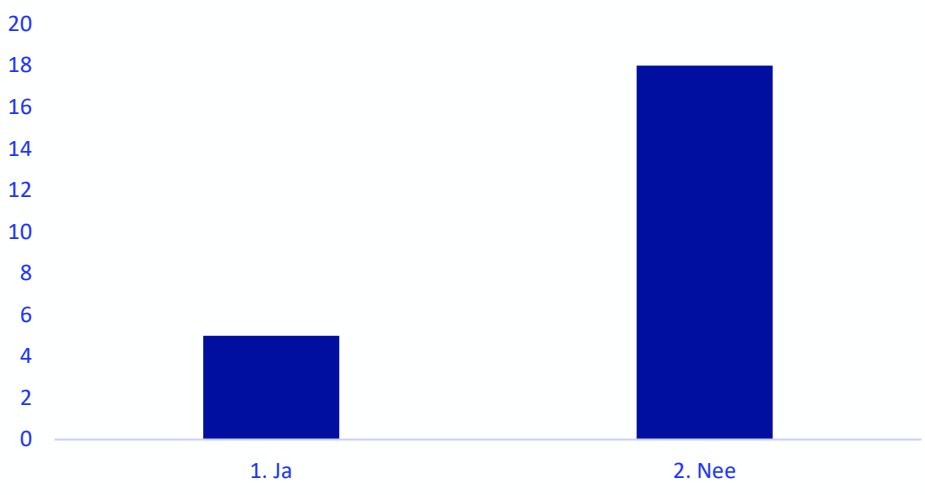
Aantal van Algemene info_Verzorgd onderwijs

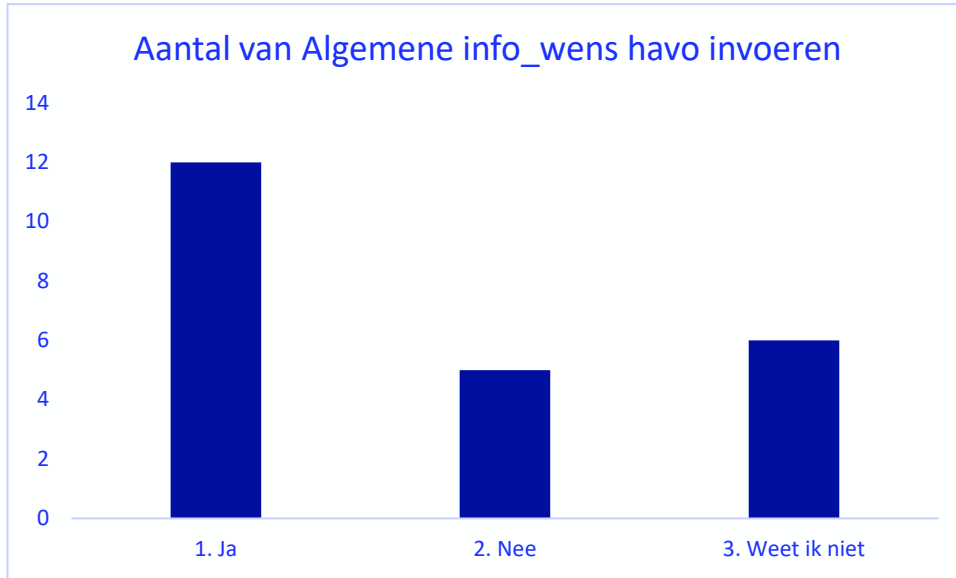


Aantal van Algemene info_Aanbod Chinees op school



Aantal van Algemene info_Pilot havo





Bijlage 2. Algemene informatie leerlingen

